

וְדַבֵּר דָּבָר הֵיטֵר בּוֹרְגָנִים

א. ישעיהו | פרק נח

(יג) אם תשיב משבת רגלך גשיות חפציה ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מקבד וכבדתו מעשות דרכיה ממצוא חפצה ודבר דבר:

ב. שבת קיג ע"א-ע"ב

וכבדתו מעשות דרכיך, וכבדתו - שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול. וכי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותי. מעשות דרכיך - שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול. ממצוא חפצך - חפצך אסורי, חפצי שמים מותרין. ודבר דבר - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול. דבור - אסור, הרהור - מותר.

ג. שבת קנ ע"א

משנה. לא ישכור אדם פועלים בשבת, ולא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים. אין מחשיכין על התחום לשכור לו פועלים ולהביא פירות, אבל מחשיך הוא לשמור, ומביא פירות בידו. כלל אמר אבא שאול: כל שאני זכאי באמירתו - רשאי אני להחשיך עליו.

גמרא. (פשיטא) מאי שנא הוא ומאי שנא חבירו? - אמר רב פפא: חבר נכרי. מתקיף לה רב אשי: אמירה לנכרי שבות! - אלא אמר רב אשי: אפילו תימא חבירו ישראל, הא קא משמע לן: לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים, אבל אומר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב? ומתניתין מני - כרבי יהושע בן קרחה. דתניא: לא יאמר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב? רבי יהושע בן קרחה אומר: אומר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יהושע בן קרחה. ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי יהושע בן קרחה - דכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר; דיבור - אסור, הרהור - מותר.

ד. שו"ע או"ח | סימן שז

[סעיף א] ודבר דבר (ישעיה נח, יג): שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול; הלכך אסור לומר: דבר פלוני אעשה למחר או סחורה פלונית אקנה למחר, ואפילו בשיחת דברים בטלים אסור להרבות. הגה: וב"א שסיפור שמועות ודברי חדושים הוא עונג להם, מותר לספרם בשבת כמו בחול; אבל מי שאינו מתענג, אסור לאומרים כדי שיתענג בהם חבירו (ת"ה ס"ו ס"א).

[סעיף ב] אסור לשכור פועלים ולא לומר לא"י לשכור לו פועלים בשבת, אף על פי שאין ישראל צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת, שכל מה שהוא אסור לעשותו אסור לומר לא"י לעשותו; ואפילו לומר לו קודם השבת לעשותו בשבת, אסור; אבל מותר לומר לו אחר השבת: למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעבר, אף על פי שמבין מתוך דבריו שרצונו שיעשנה בשבת הבאה.

ה. שבת קנ ע"ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לאדם לומר לחבירו לכתוב פלוני אני הולך למחר, שאם יש בורגנין - הולך. תנן: אין מחשיכין על התחום לשכור פועלים ולהביא פירות. בשלמא לשכור פועלים - דבשבת לא מצי אגר, אלא להביא פירות - לימא: שאם יש שם מחיצות - מביא! - משכחת לה בפירות המחוברים. והתני רבי אושעיא: אין מחשיכין על התחום להביא תבן וקש; בשלמא קש - משכחת לה במחומר. אלא תבן, היכי משכחת לה? - בתיבנא סריא.

ו. שו"ע או"ח | סימן שז

[סעיף ח] יכול לומר לחבירו: (א) לכתוב פלוני (ב) אני הולך למחר, וכן מותר לומר לו: לך עמי לכתוב פלוני למחר, כיון שהיום יכול לילך ע"י בורגנין; וכן כל כיוצא בזה שיש בו צד היתר לעשותו היום, יכול לומר לחבירו שיעשנו למחר, ובלבד שלא יזכיר לו שכירות; אבל בדבר שאין בו צד היתר לעשותו היום, אפילו אם אין בו אלא איסור דרבנן, כגון: שיש לו חוץ לתחום פירות מוקצים, כיון שא"א לו להביאם היום, אסור לומר לחבירו שיביאם לו למחר.

מגן אברהם

(יא) (פמ"ג) (מחה"ש) לכתוב פלוני אני וכו'. ופי' הרמב"ן והרשב"א ז"ל שא"ל לשם אני הולך למחר בא עמי דאי לא מאי קאמר פשיטא עכ"ל המ"מ פכ"ד משמע דאם אמר דבר זה אעשה למחר אפי' בדבר שאין היתר לעשותו היום שרי וכ"מ מל' הרמב"ם שכ' אסור לדבר עם שותפו מה ימכור או יקנה למחר או היאך יבנה וכו' משמע דוקא כשמתיעץ ומתחשב מה יעשו אבל לדבר דבר זה אעשה שרי וכ"מ בב"י שכת' וז"ל כתב רוקח אינו יכול לומר אני חפץ לרכוב למחר כי אינו יכול להשכיר בשבת ע"כ ונ"ל בא"ל כן כדי שיזמין לו סוס לרכוב עליו מיירי עכ"ל ב"י משמע דבלא זה שרי אבל דעת הרא"ש לאסור כמ"ש רמ"א בהג"ה ואפשר דגם המ"מ ס"ל כן ע' בתוספות וא"כ אסור לומר אני ארכוב למחר רק יאמר אני הולך וכן כששואל אותו ישאל אותו אם ילך למחר:

ט"ז

[ו] (פמ"ג) אני הולך למחר. נראה דוקא בל' זה מותר אבל אסור לומר שילך בקרון שקורין בל"א פארי"ן דהא היום אין הועיל בורגנין לזה והעולם אינם מרגישים בחילוק זה והוא פשוט:

ז. ערוך השולחן | אורח חיים סימן שז סעיף כא

ופשוט הוא דדוקא לילך למחר יכול לומר אבל לא ליסע בעגלה או לרכוב על הסוס או ליסע במסילת הברזל שהרי לדברים אלו אין היתר בשבת ולכן בלשון לעז שאומרים תמיד בלשון נסיעה אסור אבל להפליג בספינה למחר מותר שהרי יש היתר גם בשבת:

ח. שמירת שבת כהלכתה | מהדורה שלישית, פרק כט

סא. ו'דבר דבר' - לא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול, ולכן אסור לדבר בשבת בדברים שאסור לעשותם בשבת, גם אם אינם אסורים אלא מדרבנן, אסור לדבר בשבת בעניני נסיעה במכונית (קעא), כתיבת מכתב או כל מלאכה אחרת שעומד לעשות למחרת היום, דהיינו לא יאמר אדם "מחר אסע במכונית למקום פלוני", או "מחר אקנה סחורה פלונית". "מחר אביא סחורה (שהיא מוקצה) מן החנות" וכו'.

(קעא) ועיין ערוה"ש סי' שז ססע' כא, דמותר לדבר בשבת על הפלגה בספינה ביום המחרת, שהרי יש היתר להפליג גם בשבת, וכסי' רמח סע' ג. ומהגרש"ז אויערבך זצ"ל שמעתי, דמכין דבספינה מותר לנסוע בשבת, וקוראים לזה גם בשם נסיעה,

אפשר דמותר לדבר בשבת סתם על נסיעה, אם אינו מזכיר בפירוש נסיעה במכונית או ברכבת, אם רק אפשר ע"י ספינה, אף שאין כוונתו לכך, עכ"ד; וע"ע בערוה"ש הנ"ל דלא משמע הכי.

ט. שו"ת רבי עקיבא איגר | מהדורא קמא סימן ה

ולזה נראה טעם אחר דגבי תחומין אמרינן הואיל אם יעשו בורגנין או מחיצת בני אדם יהי' היתר לאורחים לבוא, וזהו שכיח יותר מחולי שיש בו סכנה, דהרי רשאי לומר לכרך פלוני אני הולך למחר כיון דיש לו היתר בשבת ע"י בורגנין, ולא אמרינן דשרי למימר כן בכל המלאכות כיון דיש לו היתר לעשות כן בשבת לחולה שיש בו סכנה, אע"כ דבורגנין שכיח יותר.

י. שו"ע או"ח | סימן רעו

[סעיף ג] אם אומר אדם לעבדו או לשפחתו לילך עמו והדליקו הנר, אף על פי שגם הם צריכים לו אין זה לצורך הא"י, כיון שעיקר ההליכה בשביל ישראל. הגה: ומותר לומר לא"י לילך עמו ליטול נר דלוק כבר, הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר (כ"ע) בעלמא (רבי ירוחם והגהות מרדכי פ"ק דשבת והגהות מיימוני פ"ו).

משנה ברורה

(לא) בעלמא - ר"ל הואיל דהוא רק איסור מוקצה ומוקצה שרי ע"י טלטול מן הצד כמש"כ בסימן שי"א וכיון דאי בעי ישראל שקיל ליה בעצמו ע"י טלטול מן הצד כגון באחורי ידיו או בין אצילי ידיו וכי"ב כשמביא הא"י באיסורא לית לן בה ועיין לקמן סימן רע"ט במ"א סק"ט דלטלטל את הפתילה ע"י הא"י כדי שלא יגנב או שלא יפסד אסור ורק טלטול כשהוא צריך לו גופא וכנ"ל בסק"ל או כשצריך למקומו מותר וכ"כ בדה"ח:

יא. שולחן ערוך הרב | אורח חיים סימן רעו

[סעיף י] במה דברים אמורים כשמביאו לכאן כדי ליהנות כאן לאורו או מפני שצריך למקום שהיה הנר עומד שם אבל אסור לטלטל על ידי נכרי כדי להצניעו כדי שלא יגנב לפי שטלטול זה הוא לצורך הנר שהוא מוקצה ואין היתר לישראל לטלטל מוקצה אפילו בטלטול מן הצד כשטלטולו הוא בשביל המוקצה עצמו כמו שיתבאר בסי"א. (ואף שיתבאר שם שכל טלטול מן הצד שהוא על ידי גופו שלא בידי יכול לטלטלו אפילו לצורך המוקצה ושאר טלטול מן הצד שהיה על ידי דבר אחר שבידיו אין היתר אלא כשמטלטלו לצורך מקומו אבל לא כשצריך להשתמש בגוף המוקצה ואם כן זה הנר אם יטלטלנו על ידי דבר אחר שבידיו לא יוכל לטלטלו כדי ליהנות מאורו כאן במקום שמביאו וגם א"א כלל להביאו על ידי הטלטול מן הצד של דבר אחר שבידיו ואם יטלטלנו על ידי גופו כגון באחורי ידיו או בין אצילי ידיו וכיוצא בזה יכול לטלטלו אף בשביל שלא יגנב אעפ"כ אין להתיר לומר לנכרי שיצניענו לפי שאותם המתירים טלטול כדרכו על ידי נכרי כשיש היתר לישראל מן הצד הם סוברים שאף על ידי גופו אין היתר לטלטל לצורך המוקצה עצמו אלא כדי להשתמש בגוף המוקצה או מפני שצריך למקומו ואין להקל יותר ממה שהם עצמם מקילים):

יב. שו"ע או"ח | סימן שכג

[סעיף ב] מותר לומר לחבירו: מלא לי כלי זה ולמחר נמדוד אותו, (אבל לא יאמר: תן לי מדה פלוני) (טור).

משנה ברורה

(ח) מותר וכו' - היינו אף שהמדידה אסור בשבת ויו"ט מ"מ מותר להזכירו ועיין לעיל סימן ש"ז ס"ח דאסור לומר דבר פלוני אעשה למחר מה שאסור לעשות היום ואולי משום שהוא לצורך שבת התירו [פמ"ג]:

יג. שמירת שבת כהלכתה | מהדורה שלישית, פרק כט

כא. "שם מידה" - טוב להחמיר לא לבקש מן החנווני למסור לו מצרך לפי מידה מסויימת, ובודאי שאסור לשקול או למדוד, וראה להלן סעיף לד. ומותר לבקש מן החנווני למלאות שקית או כל כלי במצרך, ואף מותר להבטיח לו לשקול למחרת היום סחורה מעין זאת בשקית כזאת או בכלי כזה כדי להתפשר אתו, וכוונתו בהבטחתו זו כדי לשלם לו לאחר צאת השבת כפי המגיע לו (נז).

(נז) שם סע' ב ובערה"ש סע' ג, וע"ש במ"ב ס"ק ה, דאף דכל דבר שאסור לעשותו בשבת, גם אסור לדבר בו, אולי משום שהוא לצורך שבת התירו. ושמעתי מפי הגרש"ז אויערבך זצ"ל, דלפ"ז אם אין צורך כ"כ, טוב להימנע, אך אפשר לומר, דמכיון דמדידה של מצוה שרי, כי איסורו רק משום עובדא דחול, וכסי' שו במ"ב ס"ק לד, ולכן אין זה חשיב ממש כדבר שאסור לעשותו בשבת, כמו שמצינו גם בהא דסי' שז סע' ה, אולם משמע ששקילה חמור ממדידה, עיין ס"ק טע' ב, עכ"ד, ובתה"ד ס"ק שז סוס"ק ו מבואר דלומר שיעשה למחר עובדין דחול, אפשר דאין בו משום ודבר דבר, ועיין גם תה"ד ס"ק טו סוס"ק ט.

נג. לא יאמר אדם לחברו, ואף לא לנכרי, שיעשה לו במוצאי שבת דבר, שאסור לעשותו בשבת עצמה (קלה) ואין גם אפשרות לעשותו בהיתר בשבת, מכיון שיש בכך משום "ממצוא חפצך ודבר דבר", שהרי זה מוצא חפציו בשבת על-ידי אמירתו. "ממצוא חפצך ודבר דבר" - חפצך אסורים, אבל חפצי שמים מותרים.

(קלה) שם סע' ב - ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דיש להסתפק אם מותר לומר בשבת לנכרי לברור אוכל מתוך פסולת במוצאי"ק עבור מחרת היום, או שהוא עצמו אומר בשבת שיעשה כן במוצאי"ק, מי אמרינן דמכיון דבשבת בכה"ג אסור לברור בלילה עבור הבוקר, ולכן גם אסור לומר כן, ולא דמי לאומר ללכת למחרת היום אל מחוץ לתחום, וכדלהלן סע' נה, דשרי משום דאפשר ע"י בורגנין, משא"כ לברור בלילה לצורך מחר לא משכחת בשום פנים שיהא מותר. או אפשר, כיון דעצם פעולת הברירה שפיר מותרת בשבת ע"מ לאכול לאלתר, ה"ז חשיב כדבר המותר לעשותו בשבת, וה"ז דומה קצת לאומר ביו"ט לבשל למחרת היום, דאף שאין אופין ומבשלין מיום טוב לחול, מכל מקום מותר, הכא נמי גם כאן, עכ"ד, ונראה, דזה ודאי פשיטא דמותר לומר בשבת שיברור במוצאי ש"ק לצורך השימוש המידי ובדרך המותרת בשבת, דכיון דבכהאי גוונא אין זו ברירה, אלא דרך אכילה - לית לן בה.

יב. שבת קנא ע"א

דאמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לאדם לומר לחבירו: שמור לי פירות שבתחומך, ואני אשמור לך פירות שבתחומי.

יג. הר"ן על הרי"ף | מסכת שבת דף סד עמוד ב

ומדאמר'י הכא דמותר לאדם לומר לחברו שמור לי פירות שבתחומך וכו'. כתב הרשב"א ז"ל בשם התוספות דמהא שמעינן דישאל שקבל עליו שבת קודם שחשכה מותר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה פלונית דכיון דלחברו הוא מותר אין באמירתו כלום וכדאמרינן הכא שכיון שמותר לישראל חברו לשמרן מותר לומר לו מי שאסור בשמירתו ול"נ דאין הנדון דומה לראיה דשאני הכא שאם יש שם בורגנין הוא עצמו שומר:

יד. שו"ע או"ח | סימן רסג סעיף יז

י"א שמי שקבל עליו שבת קודם שחשכה מותר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה. הגה: ומותר ליהנות מאותה המלאכה בשבת. וכ"ש במו"ש, מי שמאחר להתפלל במו"ש או שממשיך סעודתו בלילה, מותר לומר לחבירו ישראל שכבר התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו, ומותר ליהנות ולאכול ממלאכתו, כן נ"ל.

טו. שולחן ערוך הרב | אורח חיים סימן שז, סעיף טו

אבל דברים שאיסורם נתלה בדבר אחר ואילו אותה דבר היו דברים אלו בעצמם מותרים בשבת מותר להתעסק בהם בדבור לעשותם אחר השבת שהרי הוא אינו מתעסק באותו דבר הגורם להם האסור אלא באותם דברים שהיה להם היתר מחמת עצמם אילו אותה דבר הגורם להם האסור.